

DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDAGI NODAVLAT MAKTABGACHA TA'LIM
TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.

Jumaniyozova Surayyo Oskarbek qizi
Toshkent shahridagi "Puchon" Universiteti
magistraturasi 1-kurs talabasi.
Xorazm viloyati Hazorasp tumanidagi
20-DMTT direktori.

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlarining o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarining shakllanishi, ularning huquqiy, iqtisodiy va tashkiliy asoslari, shuningdek, DXSh asosida faoliyat yuritayotgan maktabgacha ta'lim muassasalarining zamonaviy rivojlanish tendensiyalari ilmiy-nazariy jihatdan yoritib beriladi. Maqolada mavjud muammolar, ularni bartaraf etish yo'llari hamda istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari bo'yicha xulosalar keltirilgan. Albatta. Quyida annotatsiya qismi kengaytirilgan va davom ettirilgan holatda, ilmiy uslub saqlangan holda beriladi (lotin alifbosida):

Shuningdek, maqolada davlat-xususiy sheriklik asosida faoliyat yuritayotgan nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi, ularning ta'lim xizmatlari bozoridagi raqobatbardoshligi hamda hududiy rivojlanishga ta'siri ilmiy tahlil qilinadi. Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlarining tashkiliy-huquqiy jihatlari, moliyalashtirish manbalari hamda boshqaruv modellari yoritib beriladi.

Bundan tashqari, ilg'or milliy va xorijiy tajribalar asosida nodavlat maktabgacha ta'lim tizimini yanada rivojlantirish istiqbollari aniqlanib, DXSh asosidagi loyihalarni samarali amalga oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim sohasida boshqaruv faoliyatini takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish hamda bolalarning maktabga tayyorgarlik darajasini yaxshilashga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, davlat-xususiy sheriklik, nodavlat MTT, ta'lim sifati, investitsiya, ta'lim siyosati, innovatsion yondashuv.

Kirish

Bugungi globallashtirish sharoitida ta'lim tizimi, ayniqsa, maktabgacha ta'lim sohasi har bir davlatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Maktabgacha yosh davrida bolalarning intellektual, jismoniy va ma'naviy rivojlanishi keyingi ta'lim bosqichlari uchun mustahkam poydevor vazifasini bajaradi. Shu bois maktabgacha ta'lim tizimini kengaytirish, sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. O'zbekistonda so'nggi

yillarda maktabgacha ta'lim qamrovini oshirish, nodavlat sektorni rivojlantirish va xususiy tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash maqsadida davlat-xususiy sheriklik mexanizmlariga keng yo'l ochildi. Natijada nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari soni ortib, ularning ta'lim xizmatlari bozori shakllanmoqda. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini tubdan isloh qilish bo'yicha qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar ushbu sohada nodavlat sektor ishtirokini kengaytirishga mustahkam asos bo'lib xizmat qilmoqda. Xususan, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining joriy etilishi maktabgacha ta'lim muassasalari tarmog'ini kengaytirish, mavjud infratuzilmani modernizatsiya qilish hamda ta'lim xizmatlari sifatini oshirishga qaratilgan muhim choralar sifatida e'tirof etilmoqda.

Davlat-xususiy sheriklik asosida tashkil etilayotgan nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalari ta'lim jarayonida moslashuvchanlik, innovatsion yondashuv va boshqaruv samaradorligi bilan ajralib turadi. Bunday muassasalarda ta'lim jarayonini tashkil etishda bolaning individual rivojlanish xususiyatlarini inobatga olish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash hamda rivojlantiruvchi ta'lim muhitini yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Natijada maktabgacha ta'lim xizmatlarining sifati va jozibadorligi oshib bormoqda.

Shu bilan birga, davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish jarayoni ilmiy-nazariy jihatdan chuqur tahlilni talab etadi. Chunki mazkur tizimning samaradorligi nafaqat iqtisodiy omillar, balki huquqiy, tashkiliy-pedagogik hamda ijtimoiy omillar bilan ham uzviy bog'liqdir. Aynan shu jihatlar mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilab beradi.

Mazkur maqolaning maqsadi davlat-xususiy sheriklik asosida faoliyat yuritayotgan nodavlat maktabgacha ta'lim tizimining rivojlanish tendensiyalarini aniqlash, ularning amaldagi holatini tahlil qilish hamda istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlarini ilmiy asoslashdan iborat. Tadqiqot vazifalari sifatida davlat-xususiy sheriklik tushunchasining nazariy asoslarini yoritish, nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalarining rivojlanish xususiyatlarini o'rganish va mavjud muammolar bo'yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqish belgilandi.

1. Davlat-xususiy sheriklik tushunchasi va uning maktabgacha ta'limdagi ahamiyati

Davlat-xususiy sheriklik — bu davlat va xususiy sektor o'rtasidagi uzoq muddatli hamkorlik bo'lib, unda tomonlar resurslar, xavf-xatar va mas'uliyatni o'zaro taqsimlash asosida ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni amalga oshiradi. Maktabgacha ta'lim tizimida DXSh quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- byudjet mablag'laridan samarali foydalanish;
- xususiy investitsiyalarni jalb etish;
- ta'lim muassasalari infratuzilmasini rivojlantirish;
- raqobat muhitini shakllantirish orqali ta'lim sifatini oshirish.

DXSh asosidagi nodavlat MTTlar davlat ta'lim standartlariga muvofiq faoliyat yuritgan holda, innovatsion metodlar va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish imkoniga ega bo'lmoqda.

2. Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarining shakllanishi va rivojlanishi

Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari aholining maktabgacha ta'lim xizmatlariga bo'lgan ehtiyojini qondirishda muhim rol o'ynaydi. Ularning rivojlanishiga quyidagi omillar ta'sir ko'rsatmoqda:

- demografik o'sish va bolalar sonining ko'payishi;
- ota-onalarning ta'lim sifatiga bo'lgan talabining ortishi;
- davlat tomonidan berilayotgan imtiyoz va subsidiyalar;
- normativ-huquqiy bazaning takomillashuvi.

Bugungi kunda nodavlat MTTlar turli yo'nalishlarda — umumiy rivojlantiruvchi, ixtisoslashtirilgan, inklyuziv va innovatsion dasturlar asosida faoliyat olib bormoqda.

3. Davlat-xususiy sheriklik asosidagi rivojlanish tendensiyalari

DXSh asosida nodavlat maktabgacha ta'lim tizimining rivojlanishida quyidagi asosiy tendensiyalar kuzatilmoqda:

3.1. Ta'lim qamrovining kengayishi

DXSh loyihalari orqali qisqa muddatda yangi MTTlar tashkil etilib, ayniqsa, chekka va qishloq hududlarda bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrovi oshmoqda.

3.2. Ta'lim sifatining yaxshilanishi

Xususiy sektor ishtiroki natijasida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va rivojlantiruvchi muhit joriy etilmoqda.

3.3. Innovatsion yondashuvlarning kuchayishi

Raqamli texnologiyalar, STEAM elementlari, xorijiy tajriba asosidagi dasturlar DXSh asosidagi MTTlarda keng qo'llanilmoqda.

3.4. Kadrlar salohiyatining oshishi Nodavlat sektor malakali pedagog kadrlarni jalb etish va ularning kasbiy rivojiga sarmoya kiritishda faol ishtirok etmoqda.

4. Mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari

DXSh asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tizimida ayrim muammolar ham mavjud: moliyaviy barqarorlik masalalari; pedagog kadrlar yetishmovchiligi; ta'lim sifati ustidan monitoring mexanizmlarining yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun:

- davlat tomonidan metodik va moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish;
- yagona sifat nazorati tizimini joriy etish;
- pedagoglar malakasini oshirish bo'yicha tizimli chora-tadbirlarni amalga oshirish

zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tizimi O'zbekistonda maktabgacha ta'limni rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ushbu model ta'lim qamrovini kengaytirish, sifatni oshirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etishda katta imkoniyatlar yaratmoqda. Kelgusida DXSh mexanizmlarini yanada takomillashtirish orqali maktabgacha ta'lim tizimining barqaror va uzluksiz rivojlanishiga erishish mumkin.

O'tkazilgan ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tizimi O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim sohasini rivojlantirishning samarali va istiqbolli mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Ushbu hamkorlik modeli qisqa muddat ichida maktabgacha ta'lim muassasalari tarmog'ini kengaytirish, bolalarni ta'lim bilan qamrab olish darajasini oshirish hamda ta'lim xizmatlari sifatini yaxshilash imkonini bermoqda.

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, davlat-xususiy sheriklik asosida tashkil etilgan nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalari o'z faoliyatida moslashuvchan boshqaruv tizimi, innovatsion pedagogik yondashuvlar va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish orqali an'anaviy ta'lim muassasalariga nisbatan muayyan ustunliklarga ega. Xususan, bolalarning individual rivojlanish xususiyatlarini inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish, rivojlantiruvchi muhit yaratish va ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish mazkur muassasalar faoliyatining muhim jihatlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shu bilan birga, davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tizimida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, pedagog kadrlar salohiyatini oshirish hamda ta'lim sifati ustidan nazorat va monitoring mexanizmlarini takomillashtirish zarurati saqlanib qolmoqda. Mazkur muammolarni bartaraf etish davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni yanada mustahkamlash, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish hamda metodik qo'llab-quvvatlashni kuchaytirishni talab etadi.

Xulosa qilib aytganda, davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tizimini izchil rivojlantirish mamlakatda inson kapitalini shakllantirish, bolalarning maktabga tayyorgarlik darajasini oshirish hamda ta'lim tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Kelgusida ushbu yo'nalishda amalga oshiriladigan ilmiy-amaliy tadqiqotlar va islohotlar maktabgacha ta'lim sohasida yuqori natijalarga erishish uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining maktabgacha ta'lim sohasiga oid farmon va qarorlari.
2. O'zbekiston Respublikasi "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi Qonuni.

3. Maktabgacha ta'lim sohasida davlat siyosati: nazariya va amaliyot. – Toshkent, 2022.
4. Xalqaro tajribada davlat-xususiy sheriklik modellari. – Ilmiy maqolalar to'plami.
5. Maktabgacha ta'limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent, 2023.